

Pr Signe Riisalo
Pr Riina Sikkut
Sotsiaalministeerium
info@sm.ee

Teie 04.09.2024 nr 1.2-2/83-1

Meie 12.09.2024 nr 1-11/24/7489

Perehüvitiste seaduse ja teiste seaduste muutmise
seaduse eelnõu kohta arvamuse avaldamine

Austatud ministrid

Täname Teid võimaluse eest anda arvamus perehüvitiste seaduse ja teiste seaduste muutmise
seaduse eelnõu kohta.

1) Eelnõu § 2 kohaselt pikendatakse puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduses sotsiaalkindlustusameti poolt puude raskusastme tuvastamise või tuvastamata jätmise otsuse tegemise aega 15 tööpäevalt 30 tööpäevani kõikides vanusegruppides. Seletuskirjas on põhjenduseks toodud ülesande täitmisel inimressursi piiratus. Seletuskirja kohaselt „puude raskusastme taotleja jaoks pikeneb otsuse saamise aeg. Kuigi muudatus pikendab puude raskusastme tuvastamise aega, ei kaota inimesed pikema menetlusa ja tõttu oma toetuse suurus. Pikem menetlusaeg võib viivitada puude raskusastmega seotud teenuste, nagu rehabilitatsioon, kättesaadavust, kuid esmased terviseprobleemidega seotud teenused jäävad inimesele kättesaadavaks sõltumata puude raskusastme määramisest“.

Töötukassa juhib tähelepanu, et muudatus omab mõju nii töötukassa tegevusele kui ka vähenenud töövõimega inimeste teenuste kättesaadavusele.

Arvestades töövõime hindamise menetlustähtaega, mis on samuti 30 tööpäeva ja korduvhindamise tähtaega, mis on kuni 50 tööpäeva enne eelneva hindamise perioodi lõppemist, võib tekkida surve töövõime hindamise taotluste varasemaks esitamiseks, et puude hindamisest tulenev teenuse saamise õigus ei katkeks. Töötukassa andmetel esitab keskmiselt 70% klientidest töövõime hindamise ja puude tuvastamise ühistootluse ca 30 tööpäeva enne eelneva otsuse lõpptähtaega, mis tähendab seda, et väga suurt klientide hulka ohustab teenuse katkemine mingiks ajaks. Lisaks sotsiaalkindlustusameti poolt osutatavatele teenustele sõltub puude olemasolust ka mitmete kohaliku omavalitsuse poolt osutatavate teenuste kättesaadavus. Eelnõu seletuskirjas on nenditud, et teenuste kättesaadavus võib viibida, aga puudub analüüs kui paljusid inimesi see puudutab ja võimalikud meetmed olukorra leevendamiseks, et teenuste kättesaadavus ei katkeks ega viibiks.

2) Eelnõu § 5 punktiga 2 jäetakse sotsiaalmaksuseaduse sotsiaalmaksu maksmise erijuhtude loetelust välja need ravikindlustatud isiku abikaasad/registreeritud elukaaslased, kes kasvatavad ühte või kahte 3–8-aastast last või kolme kuni kuut last, kellest ükski pole noorem kui 8-aastane. Seletuskirja kohaselt on muudatuse eesmärk soodustada mõlema vanema tööturul osalemist. Samas puudub seletuskirjas analüüs selle kohta, kuidas need ülalpeetavad abikaasad/registreeritud elukaaslased, kelle põhitegevuseks on laste eest hoolitsemine, saavad pelgalt riigipoolse ravikindlustuse kaotamise tõttu tööle asuda ja on motiveeritud aktiivselt tööd otsima. On küsitav, kuivõrd põhjendatud on eeldus, et pärast töötukassas registreerimist on sihtrühma töötamise motivatsioon hoolduskoormuse kõrval kasvav.

Lisaks on välja toodud võimalusena tervisekassaga vabatahtliku kindlustuslepingu sõlmimise võimalus, aga välja ei ole toodud analüüsi, kui paljudel sihtrühma kuuluvatest inimestest oleks RAKS § 22 tingimustele vastavalt võimalik vabatahtlikku kindlustuslepingut sõlmida.

Seletuskirja punkti 6.2.1 sotsiaalne mõju kohaselt on mõju ulatus sihtrühmale suur, sest tähendab muutusi inimeste käitumises võrreldes varasemaga ning see eeldab sihiteadlikku kohanemist. Nendel inimestel on võimalus minna Töötukassasse tööd otsima, asuda tööle või sõlmida Tervisekassaga vabatahtlik kindlustusleping. Seletuskirja põhjal eeldatakse, et esimesel aastal ca pooled sihtrühmast pöörduvad Töötukassa poole, ca veerand läheb tööle ning 15% ostavad kindlustuse. Järgnevatel aastatel suureneb tööle minejate proportsioon Töötukassasse pöördunud inimeste arvelt.

Seletuskirja punkti 6.2.2 mõju riigivalitsemisele kohaselt sihtrühma pöördumine Töötukassa poole mõjutab Töötukassa töökoormust. Seletuskirja põhjal eeldatakse, et tegu on väikse mõjuga arvestades sihtrühma suurust (esimesel aastal ca 500 inimest, järgnevatel aastatel nende arv väheneb tööle minejate arvelt) ning seda, et Töötukassasse pöörduvad isikud hajusalt aja jooksul, mida toetab ennetav teavitustöö.

Töötukassa juhib tähelepanu, et muudatus võib riigivalitsemise koondmõjuna (st kuludele ja töökoormusele üle asutuste kokku) olla negatiivse suunaga. Ebasoovitavate mõjude risk seisneb selles, et ühelt poolt väheneb muudatusega 1051 isiku sotsiaalmaksu ravikindlustuse osa, mida riik hüvitab täna läbi Tervisekassa. Teiselt poolt suureneb töötuna arvele tulijate eest makstava ravikindlustuse kulu, mida riik hüvitab läbi Töötukassa, kuid millele lisanduvad töötuna arvel olekuga kaasnevad kulud nõustamisele, teenustele, toetustele. Töötukassa praktika näitab, et hoolduskoormusega klientide töötuna arvelolek on keskmisest pikem. Arvestusega, et potentsiaalselt lisanduvad Töötukassasse uued töötud (esimesel aastal pöörduvad umbes pooled, teiseks aastaks on töötuna registreerunud 35% ja kolmandaks aastaks 25% sihtrühmast), on Töötukassa eelarves tegemist arvestatava kulude kasvuga. Kokkuvõttes koondmõju võib riigivalitsemise sektorile tervikuna olla kulusid ja töökoormust kasvata.

Seletuskirja p 7.2 tabelis 5 on mõju töötukassa eelarvele meie hinnangul alahinnatud. Üldalmainitud eeldusi kasutades töötuna registreerimise osakaalu ja töötuna arvelolekuga kaasnevate kulude kohta leiame, et töötukassale on 2026. aastal muudatusest tingitud lisanduv kulu ca 1,2 miljonit, teisel aastal ca 700 000 ja kolmandal aastal ca 500 000 eurot. Antud kuluarvutuses on kululiikidena arvesse võetud lisanduvate töötutega seotud teenuste, arveloleku ja nõustamise, töötutoetuse ja sotsiaalmaksuga (ravikindlustus) seotud kulu. Ainult sotsiaalmaksu kulu moodustab kaasnevatest kuludest 2026. aastal ca 360 000 eurot, 2027. aastal ca 280 000 eurot ja 2028. aastal ca 210 000 eurot.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Reelika Leetmaa

juhatuse liige

juhatuse esimehe ülesannetes

Sirlis Sõmer-Kull

Sirlis.Somer-Kull@tootukassa.ee

Brit Rammul

Brit.Rammul@tootukassa.ee

Ira Songisepp

Ira.Songisepp@tootukassa.ee